

SZAKDOLGOZAT

Vallus Balázs István

2022

ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom témája a **rövid ellátási láncok elemzése lakóhelyem, Eger és környéke viszonylatában**. A helyi előállítású/termesztésű élelmiszerek és a rövid ellátási láncok egyre nagyobb figyelmet kapnak a fogyasztók, a civil szervezetek és a döntéshozók körében egyaránt. A REL-ek sokféle fenntarthatósági problémára hivatottak megoldással szolgálni, paradox módon azonban tudományos igényességgel sokszor nem igazolható egyértelműen a pozitív környezeti, társadalmi, gazdasági hatás. Előállhat akár olyan helyzet is, hogy a hagyományos élelmiszeripar racionálisabb (olcsóbb, fokozottabban környezetbarát) megoldásokat kínál. Észak-Amerikában, Nyugat-Európában évtizedes hagyományai vannak e rendszereknek, hazánkban is egyre több megvalósulási formával lehet találkozni. A szüleimen és szűkebb családi, baráti körünkön keresztül - ugyan közvetve - de mindig is kötődtem valamilyen módon az élelmiszerekhez, azok termesztéséhez, előállításához, beszerzéséhez és általuk különböző ételek elkészítéséhez. Bebizonyosodott, hogy egy hirtelen üzlet bezárási és vásárlási időszavas időszak által okozott túlvásárlás mennyire össze tudja dönteni a kényelmes vásárlási szokásainkat. A dolgozat egészében elsődleges célom az, hogy összevessem az elméletben tanultakat a gyakorlatban tapasztaltakkal, ilyen módon lehetőséget teremtve arra, hogy egy társadalmi réteg és élethivatás nagyobb figyelmet és megbecsültséget kapjon az emberek részéről. A dolgozat **első tartalmi részében** bemutatom a szakdolgozati témámat és a témaválasztás okát, ismertetem kutatási kérdéseimet és a kutatás módszertanát. A **második fejezet** a rövid ellátási lánc elméleti hátterével foglalkozik. Bemutatom a REL fogalmát, a rövid ellátási láncok jelentőségét napjaink gazdaságában, valamint a bizalmi kapcsolatok szerepét a lánc működésében. A **harmadik fejezet** a kutatásban alkalmazott anyagok és módszerek bemutatásával foglalkozik. A **negyedik fejezet** foglalkozik Eger és környékének rövid ellátási láncjaival. Bemutatom a rövid ellátási láncok helyi szereplőit, a piacokat és a helyi szervezetek, valamint megmozdulásokat, amelyek a helyi kistermelők értékesítési tevékenységét hivatottak segíteni. A vizsgálatba bevont Eger és környékbeli REL szereplők:

- **Buda Sándor (BudaFarm Sajtműhely);**
- **Miklós Nándor és Miklós Ferenc Borászat;**
- **Petős Zsolt Méhészet és Mézkészítés.**

Az **ötödik fejezet** a kutatási eredmények alapján levont következtetések és az általuk adott javaslataimat, fejlesztési lehetőségeket tartalmazza. A **hatodik fejezet** az egész szakdolgozatban ismertetett elméleti és gyakorlati ismereteket, következtetéseket és konklúziókat tartalmazza. A **hetedik fejezet** ismerteti a szakdolgozathoz felhasznált szakmai irodalmat tartalmazza. A **nyolcadik fejezet** a szakdolgozatba beszúrára került képek, ábrák és táblázatok jegyzékét tartalmazza. A **kilencedik fejezet** a szakdolgozat érvényesítéséhez szükséges hallgatói nyilatkozatokat tartalmazza. A **tizedik fejezet** a dolgozatban hivatkozott, de be nem szűrt elemeket tartalmazza. Dolgozatom kutatási kérdése: Hatékonyak-e a rövid ellátási láncok Magyarországon és Eger, valamint környékének viszonylatában? E kérdésre keresem a választ az alábbi kérdések megválaszolásán keresztül:

- Hogyan működnek a rövid ellátási láncok (REL)?
- Milyen a magyarországi rövid ellátási láncok helyzete a gyakorlatban?
- Mi jellemző az Eger és környékén tevékenykedő rövid ellátási láncok szereplőire?
- Hogyan vélekednek az emberek országos és helyi szinten a rövid ellátási láncokról, valamint a helyben előállított/termesztett élelmiszerekről általában?

A dolgozatom alappilléreit a szekunder információk adják. Az elméleti részek felépítésében számos szakmai irat, tanulmány, újságcikk és nyilvánosan közzétett szakdolgozat és PhD disszertáció kerül felhasználásra. A különböző forrásokban leírtak hitelességének beigazolására, valamint a szakkifejezések pontos definiálása érdekében széleskörűen elemzem a kistermelőkre, mezőgazdasági őstermelőkre és társulások kereskedelmi tevékenységére vonatkozó törvényeket, kormányrendeleteket és a szakmai ajánlásokat és eljárásrendeket az Agrárminisztérium részéről. Ugyancsak használtam a személyes interjúknak, valamint az anonim kérdőívek eredményeinek is egyaránt. A témával kapcsolatos szekunder és primer kutatások eredményei egyértelműen bebizonyították, hogy a helyi termékek piacra juttatása és piacon tartása nem egyszerű dolog. Nehézséget okoz, hogy a REL és a helyi termékértékesítés sikereit jelentősen korlátozza a jogszabályi környezet. Magyarországon elég körülményes, jogszabályokkal erőteljesen korlátozott a helyi élelmiszerek értékesítése, amelyek betartása jelentősen nagy mértékben hozzájárul a helyi élelmiszer-előállítók relatív alacsony számához, így ezáltal a helyben előállított termékek magasabb fogyasztói árához. Annak ellenére, hogy a REL-ben értékesített termékek iránt növekedni látszik a fogyasztói és üzleti partneri kereslet, a termelői termékek iránt elkötelezett vásárlói csoport sajnos még mindig csak egy szűk vásárlói réteget jelent hazánkban. A REL helyzetének feltárása során a hazai és nemzetközi

tudományos, illetve nem tudományos forrásmunkák, valamint az Eurostat és a KSH releváns eredményei kerültek elsősorban feldolgozásra. Primer kutatás keretében két online anonim kérdőívet készítettem el, melyeket 2022.03.01-jén tettem kitölthetővé. Az egyik kérdőív „Fogyasztói kérdőív a helyi kistermelőkről és termékeikről”, a másik kérdőív „Kérdőív a helyi termék-előállítók részére” néven került közzétételre. A fogyasztói kérdőívre mutató linket az Egerben láttam, hallottam nevű online közösségi csoportban osztottam meg, melynek tagszáma (2022.04.10. napon) 37.865 fő. A helyi termék-előállítók részére készített kérdőívre mutató linket az Egri Magyarok Vására üzenőfal nevű online közösségi csoportban osztottam meg, melynek tagszáma (2022.04.10. napon) 3.580 fő. Ebben a közösségi csoportban az egri Magyarok Vására rendezvényen árusító termelők találhatók meg, Eger és annak 40 km-es körzetéből. A kérdőívekből származó adatokat pontosan, írásban részletesen kielemezve és grafikusán ábrázolva építem bele a szakdolgozatba, többségében oszlop és kördiagram alkalmazásával. Egerből és környékéről 3 REL szereplőt vizsgáltam meg alaposabban. Buda Sándor sajtmestert, Miklós Nándor borászt és Petős Zsolt méhészt és méztermelőt. Mindhármuk termékét megkóstoltam, készségesen megmutatták tevékenységük helyszínét. Elmondhatom, hogy mindhárom mezőgazdasági őstermelő kiváló termékeket állít elő. A csomagolás, melyben forgalomba hozzák termékeiket, minden hatályos jogi előírásnak és szabványnak megfelel, elmondható, hogy egyszerűek és célratorók. A fő figyelem a kínált termékekre, nem pedig a marketingeszközök túlzott alkalmazására összpontosít. Buda Sándor kivételével, sem Miklós Nándor, sem Petős Zsolt nem jelenített meg reklámanyagot, nem üzemeltet közösségi felületeken információs oldalt és saját logóval sem rendelkeznek. Az egyetlen elérhetőség hozzájuk – és rajtuk keresztül az általuk előállított helyi termékekhez – egy telefonszám, melynek felhívásával érdeklődhetünk a termékek elérhetőségéről, áraitól és átvételi helyeikről. A témában végzett fogyasztói kutatásom eredménye egyértelműen azt igazolta, hogy a vásárlás során a legtöbb vevő számára a termékek ára az egyik legfontosabb szempont. Általánosságban elmondható, hogy a válaszadók próbálnak odafigyelni az egészséges étkezésre, viszont a jelenlegi hazai gazdasági helyzet alapján van rá esély, hogy nem fog növekedni a zömében magasabb árkategóriájú termelői termékek iránti fizetőképes kereslet. A kérdőív eredményei alapján elmondható, hogy a válaszadók érdeklődnek a helyi termékekről és a termék-előállítókról. A válaszadók az elmúlt évben (2021-ben) jellemzően 10.001 – 50.000 Forint közötti értékben vásároltak helyi élelmiszert. Bebizonyosodott, hogy a válaszadók rendkívül alacsony százaléka szerzi be helyi kistermelőtől a zöldséget, gyümölcsöt, a tejtermékeket és pékárukat. A legnépszerűbb és legnagyobb mértékben vásárolt helyben előállított termék a méz.